

Становище
от доц. д-р Иванка Петрова, ИЕФЕМ-БАН,
член на научно жури (зап. № РД 38-102/13.02.2019 г.)
за дисертационния труд на Димитър Дончев Кацарски на тема „Playing for a
living: онлайн покерът и покер професионализмът в България, 2001-2015“
за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
в професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за
културата“

Научен ръководител: проф. д-р Таня Чавдарова

Биографичната справка на Димитър Дончев Кацарски показва, че той завършва бакалавърска степен по социология през 2012 г. в СУ „Св. Климент Охридски“ и магистърска степен по културна антропология през 2014 г. в същия университет. От 2015 г. е докторант по социология в СУ „Св. Климент Охридски“. В рамките на програмата за мобилност на студенти и докторанти „Еразъм“, съотв. „Еразъм+“ се обучава през летните семестри на 2011 и 2017 г. съответно в Университет „Коменски“ в Братислава и в Университета във Флорида. Има натрупан професионален опит като интервюър в социологическа агенция „Афис“ и медиен наблюдател и анализатор в Бюрото за демократични институции и човешки права към Организацията за сигурност и сътрудничество в Европа.

Представеният дисертационен труд съдържа въведение, четири глави, заключение, списък на използваната литература и приложения с общ обем от 251 страници, отговарящи на 286 стандартни страници. Цитираната литература включва 145 публикации, сред които такива на български и чуждестранни учени, както и интернет източници. По темата на дисертацията са подготвени три публикации от докторанта на български език в специализирани научни издания, което напълно отговаря на формалните изисквания на процедурата.

Дисертацията е посветена на важна и актуална тема – зараждането, упражняването и разпространението на една нова форма на труд за изкарване на прехраната, свързана с играенето на покер във виртуалното пространство. В рамките на тези тематика се проследява развитието на процеса на професионализация на играта, водещ до създаването на идентичността на покер професионалиста. Темата е фокусирана върху случаи от България, анализирани на две нива: макро картината на онлайн покера в страната и микро нивото на респонденти, чието основно занятие представлява професионалната онлайн игра.

През последните две десетилетия сме свидетели на динамични промени в трудовата среда в световен мащаб: една от основните предпоставки за тях е стремглавото навлизане на новите технологии, които рязко променят познатите начини и форми на работа и обуславят възникването на нови професии. Много важна трансформация в глобалната икономика, следствие също от прилагането на информационните технологии, е ежемесечното, дори ежедневното преминаване на огромни потоци от пари през границите на държави и континенти. В тези процеси дисертантът обосновава и сполучливо открива мястото на покера при пренасянето му във виртуалното пространство, където той много скоро се превръща в мащабно икономическо и социално явление: започва да се играе ежедневно на покер сайтове от милиони хора, генериращи огромни обороти. От друга страна, както сполучливо отбелязва авторът, подобен феномен създава риск от недекларирани доходи, от пропуснати икономически ползи и изтичане на финансов капитал. Тези развития се открояват със своите социално значими характеристики и се нуждаят от сериозен изследователски анализ от страна на представители на обществените науки. Значителен принос в тази насока представлява дисертационният труд на Димитър Кацарски.

Съобразно изискванията за оформяне на дисертация, във Въведението ясно са дефинирани рамките на изследването. За предмет на дисертацията е определен феноменът покер професионалист в България, а изследователските задачи се отнасят до установяване на съществуването, разпространението, социалната среда на покер професионализма, както и до класифицирането на типовете играчи. Като основни изследователски въпроси авторът определя анализа на техническите основания за професионализация, установяването на специфичния профил на покер професионалиста, проследяването на начините на ситуиране на дейността му в българското общество и на отношенията му с държавните органи, изследването на организацията и характеристиките на покер обществото у нас. Хронологичната рамка на изследването обхваща периода 2001-2015 г., като дисертантът обосновава 2001 г. като година на утвърждаването на онлайн покера в България.

Д. Кацарски е добре запознат с научната литература по проблематиката на дисертацията, колкото и малобройни да са проведените и публикувани изследвания на чуждестранните учени. Те са представени в четири групи: изследване на покера като умение или като игра на шанс; изследване на регулацията на онлайн покера; проучвания на пазара на играта; изследвания на покер професионалистите. Дисертантът подхожда критично към тях, като се опитва да провери възможностите да бъдат приложени и развити в българска среда някои от разработените в тях теоретични и методологически подходи и понятия.

Изборът на предмет, поставянето на комплексни изследователски въпроси и аналитични задачи, добре формулираните хипотези показват уменията на дисертанта да се насочи към социално значима проблематика, която по-нататък в изложението той анализира системно и задълбочено. Много аргументирано авторът ситуира покера на границата между игрови свят и реалност поради фундаменталната роля, която заемат парите в неговата структура. Подробно и аналитично са изяснени основните понятия в текста: игра, пари, труд, работа, професионализъм. Като новаторски и сполучлив оценявам изборът на дисертанта да разработи макро картината на онлайн покера на три равнища. В първото е представена българската юридическа и икономическа макро рамка, като авторът подробно разглежда държавната регулация на онлайн покера у нас и анализира легалността и видимостта на онлайн покера; във второто е показано разпределението на парите в покер икономиката, третото се отнася до важни данни относно българския покер пазар на макро равнище.

Важен принос според мен представлява четвъртата част, посветена на покер професионализма като занятие. Тя предлага задълбочен анализ на микро нивото на покер играчите с цел да бъдат установени и изследвани особеностите на дейността на онлайн покер професионалистите в България. Дисертантът прилага като основен метод за събиране на емпирични данни провеждането на полу-структурирани интервюта по предварително разработен въпросник с 47 респонденти, които се занимават основно с игра на покер онлайн. Данните от интервютата представляват солидна основа на авторските изводи.

Много добре са представени подходът, чрез който авторът достига до своите респонденти, техният социален, етнически, възрастов и образователен профил, етапите и особеностите на проучването. Обоснован е изборът на качествения метод за изпълнението на изследователските задачи, като дисертантът рефлектира критично върху предимствата и върху ограниченията му с оглед представителността на събраните данни. Впечатление прави подробното и аналитично представяне на категориите въпроси, чрез които авторът се стреми да очертае същността на професионалната дейност на покер играчите.

В резултат на задълбочените анализи на емпиричния материал са доказани основните авторски хипотези – за съществуването на „невидим“ социален тип покер играчи в България, осигуряващи основно препитанието си с онлайн покер, за развитието на процеса на институционализация на покер професионализма, за наличието на специфична професионална идентичност. Като важни елементи от тази идентичност авторът извежда

самовъзприемането на професионалните играчи като трудово заети, способни да се издържат чрез играта, самопредставянето им като носители на специфични професионални умения и на личностни качества, начините и средствата за мотивацията им.

Дисертационният труд допринася за разширяване на научното познание относно практикуването на онлайн покера като професионална дейност, както и за изясняване на характерните черти и спецификите на покер професионализма у нас. Текстът допринася за установяване и анализ на обществените, икономическите и субективните измерения на тази нова форма на труд и за осветляване на възможните рискове по отношение на практикуващите професията. Изследването на основните особености от идентичността на покер професионалистите в България, на взаимодействията помежду им, на институционализирането на техния труд, на възприемането им от различни обществени среди също има приносен характер: то очертава картината на организирането и функционирането на специфичен вид професионален феномен в България, който все още е административно „невидим“ и социално нелегитимен. Представените в текста данни и аналитични изводи биха могли да послужат за улесняване адаптирането на държавните политики към новите икономически субекти в лицето на покер професионалистите и към действащите на територията на страната или заинтересованите от такива действия икономически обекти в лицето на покер сайтовете. Използването на информацията, разработена в текста, за въвеждане на динамично регулиране на онлайн покера би довело до генериране на приходи за държавата и до повишаване сигурността на играчите. В това се състои практико-приложният принос на представения текст.

Заключението на дисертационния труд вярно и точно представя основните авторски изводи. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертацията и представя основните моменти и изводи от изследването.

Към изложението следва да се отправят някои коментари и препоръки. По-сполучливо, според мен, би било да се говори за покер общност, отколкото за покер общество, защото на базата на анализа на емпиричния материал става ясно, че това е социална група със споделени ценности, че нейните членове са солидарни помежду си и са налице емоционални връзки между тях. На второ място, много уместно би било поставянето на изследването в по-широк социален контекст чрез привличане на респонденти от администрацията и от обществените среди, близки до покер професионалистите. И на трето място, по-подходящо ми се струва да се говори за икономическа и юридическа *система* на онлайн покера, отколкото за *екосистема*, или ако се използва вторият термин, той би следвало да бъде

добре обяснен. Тези бележки не се отнасят до научните качества на дисертацията. Повечето от тях, заедно с препоръката за стилова и езикова редакция, могат да се отнесат до едно бъдещо публикуване на труда, което считам за следващ важен етап в неговото представяне пред по-широки научни и обществени среди.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Въз основа на научните приноси на дисертацията гласувам положително и предлагам на членовете на Научното жури да подкрепят присъждането на образователната и научна степен „Доктор“ на Димитър Дончев Кацарски в професионално направление 3.1. „Социология, антропология и науки за културата“.

08.05.2019 г.

София

Рецензент:

доц. д-р Иванка Петрова